Bialoviežos nacionalinis parkas

Park Pałacowy 517- 230 Białowieżawww.bnp.com.plbnp@bnp.com.pl

Bialoviežos nacionalinis parkas įsikūręs rytinėje Lenkijos dalyje, Palenkės vaivadijoje, prie sienos su Baltarusija. Parkas yra vidury Bialoviežos girios, labiausiai natūralaus miškų komplekso Europos žemumoje. Parko paviršius (padidintas 1996 m. per 5 tūkst. ha) - 10502 ha. “Tikslus rezervatas” užima 4747 ha, Rūmų parkas (48 ha) ir Stumbrų auginimo centras (274 ha). Miško ekosistemos užima daugiau kaip 90 % parko paviršiaus.

Seniausio Lenkijoje parko istorija siekia 1932 metus, kai susikūrė girininkija “Rezervatas”, kuri 1932 metais pakeitė pavadinimą į “Nacionalinis parkas Bialoviežoje”. 1947 metais šis objektas atkurtas kaip “Bialoviežos nacionalinis parkas”.

1977 metais UNESCO šį parką prijungė prie pasaulio rezervatų biosferos, o 1979 metais jis paskelbtas kaip pirmas ir vienintelis Lenkijoje Pasaulio paveldo gamtos objektas. 1992 metais UNESCO išplėtė šį objektą prie Bialoviežos nacionalinio parko esančia baltarusių nacionalinio parko dalimi "Bialoviežos giria". Šitaip susikūrė lenkų-baltarusių objektas, tarpvalstybinis Pasaulio paveldo objektas. 1997 metais parkui buvo skirtas Europos diplomas.

Geologija ir geomorfologija, dirvožemis

Parko teritorija priklauso galinių morenų kalvų ruožui, susidariusiam vidurio Lenkijos ledyno paiirimo ir ištirpimo metu, priklausančio Vartos stadijai.

Reljefas mažai įvairus. Daugiausia yra smėlio ir žvyro. Parko teritorijoje vyrauja rusvi ir geltoni dirvožemiai, susidarę iš moreninio priemolio Upių slėniuose vyrauja juodžemiai ir silpnai susiformavę dumbliai. Mažose daubose yra durpiniai dirvožemiai.

Vandenys

Bialoviežos giria yra prie Vyslos ir Nemuno vandens skyrio. Parko teritorijoje nėra ežerų ir didesnių upių. Labiausiai vertingas parko plotas - tai “Tikslus rezervatas”, kuris įsikūręs Hvozna ir Narevka upių šakose. “Tikslaus rezervato” teritorijoje yra Orluvkos šaltinis. Per plotą, prijungtą prie parko 1996 metais, plaukia Narevkos intakai: Lutovnia, Przedzielna ir Brašča.

Augalija

Bialoviežos nacionalinis parkas saugo 40 augalų kompleksų, tarp kurių vyrauja paskutiniai šioje Europos dalyje natūralūs žemyniniai miškai (pirmykščiai). Daugiausia yra tipiškų ir žemų lapuočių miškų, mažiau užlajų ir mišriųjų šilų. Nedidelį plotą užima jauni ir balų šilai. Parko miškų rūšinė sudėtis visiškai skiriasi nuo dabartinių Lenkijos miškų, nes lapuočiai sudaro 2/3, spygliuočiai (pušis, eglė) - 1/3 dalį. 1991 m. inventorizacijos duomenimis, vidutinis medžių amžius “Tiksliam rezervate” - 126 metai

(vidutinis Lenkijos mastu - 54 metai). Daugelis girios medžių yra stebėtino dydžio ir amžiaus. Aukščiausios eglės siekia daugiau kaip 52 m. Seniausi ąžuolai yra 400 metų amžiaus. Kai kurie iš jų, pvz., Jogailos ąžuolas - 500 metų, nugriautas 1974 metais vėjo -tampa legenda.

Ypač vertas dėmesio yra “Tikslus rezervatas”, kurio teritorijoje, galima sakyti, nuo 1921 metų nėra vykdoma jokių miško darbų. Parko flora - 4500 rūšių, iš jų 725 rūšys induočiai augalai 277 rūšys kerpių ir per 3000 rūšių grybų. Tarp ypač retų parko augalų reikia išskirti: paprastąjį burbulį, Sibiro vilkdalgį, kalininę arniką, stumbražolę ir pelkinę našlaitėlę.

Gyvūnai

Parko fauna yra turtinga ir susideda iš beveik 1000 rūšių, tarp kurių išsiskiria bestuburiai. Gausiausia grupė yra vabzdžių (apie 8500 rūšių). Visose grupėse yra daug retų rūšių arba apimtų rūšies apsauga. Parke sukrovė lizdus apie 120 rūšių paukščių, čia yra 7 rūšys roplių ir 12 rūšių varliagyvių.

Parko ir kartu gamtos apsaugos simbolis mūsų šalyje yra stumbras. Paskutiniai stumbrai, gyvenantys laisvėjen išnyko 1919 metais Bialoviežos girioje. Dar kartą šią rūšį atvežta į parko teritoriją 1929 metais. Šiuo metu laisva kaimenė lenkiškoje girios pusėje - tai 250 vienetų.

Parke yra 44 rūšys žinduolių, tarp jų: vilkas, lūšis, bebras ir stumbras.

Materialinė kultūra, turizmas ir ugdymas

Ankstyvo apgyvendinimo pėdsakai Bialoviežos girioje yra gausūs, gerai išsaugoti milžinkapiai. Bialoviežos tarpumiškei ir Bialoviežai, pagrindinei girios vietovei, nuo seno daug dėmesio rodė valdovai. Ramovėje Stara Bialovieža, vietovėje, kur, kaip spėjama, buvo Vytauto Jogailos medžioklės dvaras, yra grupė senų girios ąžuolų, pavadintų Lietuvos ir Lenkijos valdovų vardais. Karaliaus Augusto II Saso medžioklėms atminti 1752 metais pastatytas memorialinis obeliskas. XIX amžiaus pabaigoje pastatyta Rusijos carų medžioklės rezidencija, aplink kurią įkurtas kraštovaizdinis parkas. Caro rūmai sudegė 1944 metais.

Lankyti pagrindinius parko objektus “Tiksliajam rezervate” yra įmanoma tik organizuotoms grupėms, globojant įgaliotam gidui. “Tiksliajam rezervate” prieinamas yra vienas pėsčiųjų maršrutas - 4 km. Pagrindinė parko turistinė įdomybė yra gamtos muziejus, taip pat Parodinis stumbrų rezervatas.

Bialovieža yra žinomas mokslo centras. Čia veikia, tarp kitko, Valstybinės mokslo akademijos, Varšuvos universiteto ir Miškingumo tyrinėjimo instituto atstovybės, kurios specializuojasi natūralių miško ekosistemų tyrinėjime. Parkas yra daugelio mokslininkų iš įvairių Lenkijos ir užsienio centrų tyrinėjimų vieta.

Parke veikia prof. J.J. Karpińskio gamtinio ugdymo centras. Parkas vadovauja didžiausiam Lenkijoje Stumbrų auginimo centrui, taip pat redaguoja ir leidžia “Stumb kilmingumo knygą”. BNP veikia taip pat ketvirtinio mokslo žurnalo “Nacionalinių parkų ir

gamtos rezervatų” redakcija.

